

מומחים: שורש הרע הוא בעובדה, שהחתול שומר על השמנת. חייבים להוציא את משק המים מידי משורד החקלאות • מה שלא יעשו, לא יוכלו לפתור את הבעיה המרכזית: מחסור במקורות מים • בינתיים, הבעיה היא של החקלאים. מחר, זה עלול להגיע לברז שלך

תצלום: שלום בר-טל

הכנרת מתייבשת. הסכנה: אובדן האגם כמקור מים לצמיתות

האדום. אם לא יינקטו צעדים ראשוניים, צפוי המשבר להגיע לפתחו של כל אזור. מצוקת המים עלולה לחייב צעדים של ייבוש מטעים ושדות. עלול להיווצר מחסור בפירות ובירקות. אפילו באספקת מי השתייה, עלול להיווצר מחסור של ממש.

המים הם משאב אסטרטגי ממדרגה ראשונה. איום על מקורות המים בישראל, יעמיד את הצבא על רגליו האחוריות. תקריות האש ישראל-טוריה, בשנות ה-60, שהוצגו בשעתו כפרובוקציה סודית, נסבו סביב הניסיון הישראלי להטיית מקורות הירדן. מגעים אינטנסיביים, על נושא השימוש במים, התקיימו בין ישראל לשכנותיה, לאורך שנות קיומה של המדינה. במקרה הזה היה ברור, שהקו האדום, שקבעה ישראל בנושא המים, אדום לא פחות מהקו שקבעה ביחס לתזוזת כלים לאזורים מפורזים. הפעם, אומרים המומחים, כמו ידינו אנו מעמידים את המשאב הזה בסכנת כיליון.

שלוש שנים שחונות, כזו אחר זו, הביאו את משק המים למשבר חמור. משברים דומים היו ב-73' וב-79'.

באחד מראיונות הטלוויזיה האחרונים, הגדיר מנכ"ל חברת מקורות, יחזקאל זכאי, את המצב, כ-אסון טבע. יש החולקים על כך: "זה לא אסון טבע. הכל, מעשה ידי אדם. עצירת הגשמים לא יצרה את המשבר. היא רק האיצה אותו". אנשי האקדמיה וראשי האוצר מצביעים על שורת האזהרות, שנשלחו ב-10 השנים האחרונות אל ראשי משק המים, המתריעות על מדיניות השימוש הכוזבני במקורות המים המוגבלים.

משק המים בישראל נע על מסלול החרבה של מקורות ומאגרי המים ואיכויותיהם, כתב ד"ר רן מוסינזון, מאגף התקציבים באוצר, במסמך שחיבר לאחרונה. פרופסור הלל שובל, יו"ר המגמה למדעי סביבת האדם באוניברסיטה העברית בירושלים, במכתב ליו"ר ועדת המים של הכנסת, חייב אפרים שלום: "עלול להיגרם אסון, שוויוסות מניות הבנקים יתגמד לעומתו". מומחי חברת מקורות, בדיון שהתנהל ב-17 באפריל, בלשכת שר החקלאות: "הרס אפשרי של מאגרי המים השונים, עלול להביא אותנו למצבים בלתי ניתנים לתיקון".

הגרעון שנצבר במקורות המים של ישראל, כמשך השנים האחרונות, מגיע היום לכ-1.5 מיליארד מטרים מעוקבים של מים. כמות השווה, כמעט, לצריכה השנתית של המים בישראל. עיקר הגרעון הוא, בשלושת מקורות המים הראשיים של ישראל: הכנרת, אגן מי התהום "ירקון תנינים" (אקוויפר ההר), המשתרע מנחל תנינים עד איזור באר שבע, ואגן מי התהום באיזור החוף. שלושת המאגרים האלה מספקים היום כ-1.2 מיליארד מטרים מעוקבים לשנה, שהם כ-75 אחוז מכלל צריכת המים השנתית בישראל.

כשליש מכמות המים בישראל, מסופקת על ידי הכנרת. השנה, בגלל הבצורת הקשה, ירד מיפלט מי הכנרת לשפל שלא היה דוגמתו זה 50 שנה.

בסוף הקיץ, על פי תחזיותיו של ד"ר משה גרפן, מי שהיה עד לפני מספר שבועות מנהל המעברה לחקר מי הכנרת, יגיע מפלט הכנרת אל "הקו האדום", של 213 מטרים מתחת לפני הים. המשמעות, על פי המידע הקיים היום בידי המומחים, עלולה להיות אובדן הכינרת כמקור מים לצמיתות. זאת, בשל השחתת המים והמלחתם, בצורה שלא תאפשר שימוש במים אלה לשתיה.

מקור המים הראשי לשפלת החוף, שבה מרוכזת רוב אוכלוסיית המדינה, הוא אגן מי התהום באיזור החוף. אגן זה נמצא, כבר עתה, בעיצומו של תהליך דלדול והרעת איכות המים. חלקים נכבדים כבר הושחתו, ללא תקנה, עקב חדירת מי ים לאגן מי התהום. כאגן זה ננטשים, מדי שנה בשנה, קידוחים עקב המלחת המים ובשל הזיהום הנובע מכיבוב, פסולת מוצקת וכימיקלים.

מהאגן מוצאים, מידי שנה בממוצע, 150 מליון מ"ק מים - יותר ממה שנכנסים לתוכו. הגרעון המצטבר הגיע, כבר עתה, לכמיליארד מ"ק, 75 אחוז מהגרעון הכולל. הבעיה חמורה במיוחד בשנות בצורת, שבהן מעמיסים על אגן החוף, את נטל הפקת המים החסרים בכנרת.

בשוליו הצפוניים של אגן ירקון-תנינים, קיימת סכנה לחדירת מי הים. על פי חישוביהם של ההידרולוגים, יגיע מפלט האגן הזה, בסוף הקיץ, לרמה של 2 מטרים מתחת לקו האדום. גם כאן המשמעות היא אחת: השחתה שאינה ניתנת לתיקון.

פרופ' הלל שובל, אחי מראשי המבקרים של מדיניות המים, הוא מומחה בינלאומי לבעיות משק המים, חבר הוועדה הציבורית לעיצוב מדיניות משק המים בישראל, ויועץ בכיר לבנק העולמי, בנושא מדיניות משאבי

ליים בארצות מתפתחות. יחד איתו פועלת
מבצעת מדיניות. בהם נט הפכיריט שבתחום
ההידרולוגיה ומשק המים בישראל.
שבועות האחרונים, התארגנה הקבוצה
למאבק ציבורי. היא נפגשה עם שר החקלאות,
אריק נחמקין, ודרשה ממנו לעשות "אחת
ולתמיד", סדר במבנה משק המים. אחרים
מתברי הקבוצה אף דורשים להוציא את ניהול
משק המים מידי משרד החקלאות, המייצג
לדבריהם, את קבוצת הלחץ של החקלאים
בישראל. פרופ' שובל וחבריו טוענים, כי
בגלל לחצי הסקטור החקלאי, לא עלה כדי
מימסד המים להביא לקיצוצים באספקה
המים. הם מאשימים בגלוי את "מימסד
המים", כי לא עשה את ההכנות הדרושות
להיערך לקראת שנים שחונות.

ב-1980, יצא ספר עב כרס בשפה
האנגלית, בעריכתו של פרופ' שובל, "ניהול
משק מים בתנאי מחסור". הספר פורסם
בחו"ל. תמציתו ומסקנותיו נשלחו לכל
הממונים על מדיניות משק המים. כבר אז
הצביעו המחקרים על המשבר המתקרב.
"המסקנה העיקרית היתה כבר אז, שניהול
משאב טבע המצוי במחסור, מתנהל על ידי
האינטרסטים הכי גדולים במדינת ישראל",
אומר פרופ' הלל שובל. "שורש הרע הוא
בעובדה, שעל השמנת הזו שומר החתול".

במשרד החקלאות יהיה מי שיאמר, שלא
ליחוס, כי רק מגדל השן האקרמי, המסוגר
בחדריו, יכול להוציא תחת ידיו אמירה כה
מנוכרת. על אותו משקל, מוסיפים שם, לא
נתפלא אם מישוה יציע להכפיף את הצבא
למשרד האוצר.

צמח ישי, נציב המים הנוכחי, הוא אחד
המכותבים הראשיים להאשמת המומחים.
ישי, חמש שנים בתפקיד, הוא גם האיש
שהקים את הוועדה הציבורית לעיצוב
מדיניות המים. הוא גם מי שמינה את אנשיה,
ב-83. חלק מהאנשים בוועדה זו הם יועצים
של נציב המים, בשכר. יעקב בר הוא יועץ
בשכר בשרות ההידרולוגי. מנחם קנטור, מי
שהיה 17 שנים נציב המים, משמש בתפקיד
יושב ראש הוועדה בשכר.

ב-20.5.84, הגישה הוועדה את המלצותיה
בנושא מדיניות הפקת מים ואספקתם.
השורה התחתונה: המלצה על קיצוץ הדרגתי,
עד 1990, בכ-300 מיליון מטרים מעוקבים.
ב-28.5, שנה זו, הוציאה הוועדה מסמך
מבוהל אל הנציב. הנימה החגיגית שעלתה
בין שורות המסמך הראשון, נעלמה. את
מקומה החליפו ביטויים כמו "נחרדה הוועדה",
"הוועדה תובעת", "הוועדה רואה צורך
לתבוע", וכן הלאה. שורה תחתונה: הורה
לאלתר למסטר מים מאוזן. רוצה לומר, לא
עוד קיצוץ הדרגתי באספקת המים לחקלאות
כדי למנוע שאיבת יתר, אלא קיצוץ מידי.

75 אחוז מתצרוכת המים הארצית
בישראל, מופנית לחקלאות. 25 האחוז
הנותרים, מחולקים בין התעשייה ובין
הצרכנים העירוניים, כולל מים לשתיה.
נציבות המים, הכפופה למשרד החקלאות,
אמורה להסדיר ולווסת את הקצאות המים.
ב-76, עמד תקציב הנציבות על כ-85
מיליון דולר. היום, מתפקדת נציבות המים
בתקציב של כ-30 מיליון דולר. גם אם חרב
הקיצוצים עברה על כל משרדי הממשלה
השונים, אין ספק, שההקטנה הדרסטית
מלמדת על סדרי העדיפויות הנקבעים על ידי
ממשלות ישראל, ומיושמים באמצעות אגף
התקציבים של האוצר.

ב-83, בראיון עיתונאי, אמר ישי, נציב
מים טרי יחסית, כי דרושה השקעה של 670
מיליון דולר, עד שנות האלפיים, למימון
פעולות למניעת הידרדרות משק המים
הישראלי.

קצצת הסכום הוא עניין להחלטת
ממשלתית, באותה מידה שהחלטה להקצות
3.5 מיליארד דולר, להתיישבות ביהודה
ושומרון, היא החלטה ממשלתית. כאמור,
מדובר בקביעת סדרי עדיפויות.

נקודת המיפנה היתה, עם כניסתו של
יורם ארידור לתפקיד. מי שוויסת את מניות
הבנקים, סרב לווסת את מניות המים
לחקלאות. בתקופתו, קוצץ התקציב
בכמהצית. יגאל כהן אורגו, שר האוצר שבא
אחריו, המשיך באותו כיוון. עליו אמרו,
באותם ימים, שבשבילו התיישבות פירושה
קוטג' ביהודה ושומרון.

במשרד האוצר טענו, וטוענים היום, כי יש
לייקר את מחיר המים לחקלאות, כדי למנוע
צריכה בזבזנית. מחיר המים לצרכן עומד היום
על 10 סנט למטר מעוקב. באוצר, בהסתמך
על נתוני חברת "מקורות", אומרים, כי העלות
האמיתית של המים, היא 25 סנט למטר
מעוקב.
מחיר המים לצרכן, לדעת כלכלני
המשרד, צריך להיות 13 סנט למטר מעוקב.
"לטווח הארוך יותר, יש גם לעשות רוויזיה
כוללת בחוק המים. כך, שמחירי המים יקפאו
גם את עלותם האמיתית וגם את מגבלת

המקורות של המים.
עמדתו זו של האוצר, מייצג אהרן פוגל,
הממונה על התקציבים. פוגל, בשיחה עם אחד
מעובדי נציבות המים, שטען שהפגיעה
בתקציב תביא לפגיעה באפשרות לספק מים
לחקלאות: כל קרב מים נוסף, שיסופק
לחקלאות, יחייב אותי בסיבסוד נוסף. סיבסוד,
לא רק של המים לחקלאות, אלא גם של
המוצר המוגמר.

תפיסה זו, שבמילים אחרות ניתן לנסחה:
משק המים הוא עניין לחקלאים בלבד, היא
שהביאה בתהליך מודע לפגיעה בתקציב
הנציבות. כל טענה המפרידה את שאלת
התיקצוב, מהמשבר הנוכחי, אינה האמת
כולה.

היא גם זו שהולידה את טענות המומחים
בדבר החתול השומר על השמנת, או את

אילו היה כסף

"הזמוביל השלישי", הוא פרוייקט המים הגדול שאותו מבצעת היום נציבות המים.
פרוייקט זה, לכשיגמר, יעביר את מי הקולחין של גוש דן, לנגב. מדובר בכ-90 מיליון
קוב, בעלות של כ-80 מיליון דולר. בתקציב הקיים, הפרוייקט מתקדם לאיטו.
לו היה כסף, היתה הנציבות מרימה פרוייקט נוסף, איסוף מי הקולחין של הערים
המרכזיות בארץ: נתניה, ירושלים, הרצליה, רמלה-לוד. משק המים היה מרוויח כ-60
מיליון קוב נוספים. בשלב הזה, זו אפילו לא תוכנית מגירה.

פרוייקטים אלו ואחרים, לו היו מתבצעים, אפשר והיו מונעים את הקיצוץ של השנה
הנוכחית, ואם לא, היו מקוזים את ההפרש שבין דרישות המומחים, לקיצוץ בפועל
שביצעה הנציבות.

הם לא היו פותרים את בעית הגרעון של מדינת ישראל.

הוויכוח, נכון להיום, כל עוד בעיית המים לא הגיעה לברזי הבתים, הוא על היקף
הקיצוץ לחקלאות. באוצר אומרים - הוויכוח הוא על הניסיון של משרד החקלאות לאכול
את העוגה ולהשאירה שלמה. בנציבות אומרים, חיטול החקלאות זו החלטה לאומית. לכך
עוד לא הגענו.

צמח ישי, נציב המים. הכיסא משמיע על הכובע. הצלום: שאול גולן

משיח טכנולוגי

אחת ההצעות המועלות חרשות לבקרים, לפתרון בעיית המים של ישראל, היא ההצעה
להקים מתקן להתפלת מי ים.

מומחים, ברובם, רוחים פתרון זה על הסף ומכנים אותו: "משיח טכנולוגי". לחיזוק

עמדתם הם מצטטים דו"חות וסקרים שפורסמו בנושא זה בעולם.
המפעל המתקדם ביותר להתפלת מי ים נבנה באי מלטה. גם לפי החברה שמכרה את
המתקן עלות מ"ק אחד של מים, היא יותר מדולר אחד. חישובים אחרים הצביעו על עלות
של 1.30 דולר למטר מעוקב.

דו"חות של האו"ם ושל הבנק העולמי, בנושא התפלת מי ים, קובעים שמחירי המים
המותפלים, במתקנים הפועלים באמצעות איור מי ים, נעים בין 1.30 ל-2.68 דולר למטר
מעוקב. מתקנים הפועלים בשיטת האוסמוזה ההפוכה, מייצרים מים במחיר של 1.5 עד
3.38 דולר למ"ק. על פי הדו"חות האלה, גם אם תהיה "קפיצה טכנולוגית", שתפשט את
תהליכי ההתפלה, אין לצפות להוזלה של למעלה מ-20 אחוז במחיר המים.

לעומת חוות הדעת הללו, טוענת חברת "הנדסת התפלה בע"מ", כי באמצעות
התהליך הקרוי על שמו של המנדס ורחין, תצליח להפיק מים בעלות של 50 סנט למ"ק
בלבר. "אפילו זה נכון, שום גידול חקלאי לא יהיה כראי בעלות הזאת", קובעים רוב
המומחים.

אפשרות נוספת, המיושמת כבר היום היא, טיהור מי שופכין. נתונים ממפעלי הטיהור
באילת מלמרים שבמפעל הטיהור הישן עלות קוב מגיעה ל-14 סנט לקוב מים, ועלות
קוב במפעל החדש ל-6 סנט לקוב.

כל אותן השנים, היה ענף הכותנה אחד
הענפים הרווחיים ביותר בחקלאות. בשנתיים
האחרונות, סוכל הענף ממשבר קשה. מי
שמציע היום לחסל את הכותנה, הציע או
התחבר למי שהציע, לפני מספר שנים, לחסל
את ענף הפרחים, שסבל ממשבר קשה ביותר,
או בעתות משבר בענף ההדרים - לחסל את
הפרדסנות. באותן שנים נעקרו כ-150 אלף
דונם פרדסים. את החממות המחלירות
בישובים לאורך המדינה, אפשר לזהות עד
היום.

בדרך הזו, אומרים חקלאים ותיקים, תוך
כמה שנים יהיה לנו שפע של מים. העירוניים
יוכלו לרחוץ את מכוניותיהם בששון, פושים,
עגבניות וציפורנים, נייבא מספרד.

צמח ישי, הוא איש המפלגה הליברלית.
לשיוך המפלגתי שלו, נותן ישי מקום שלישי
ברשימה. "קודם כל אני ציוני, אחר כך איש
ההתיישבות העובדת, אחר-כך, איש מפלגה".

קובע כי גידול הכותנה באזורים שונים של
הארץ, אינו בהכרח כראי למשק הלאומי
וכמעט שאין בו ערך התיישבותי. לרכיז
מחבר המסמך, יששכר בן חיים, יש להפסיק
באופן מתוכנן את גידול הכותנה, באזורים
שהשקעה במים גדולה מהרווח המופק
מגידולי הכותנה. "מהלך שיגרום הפסקת
שימוש במים, לגידולים שוליים, יביא לחסכון
משמעותי של למעלה מ-100 מיליון מ"ק.
מהלך כזה, יעלה את החקלאות לפסים
כריאים יותר, יקל את הלחץ על המערכת,
ימנע השקעות חריגות וירחיק אותנו ממשבר
חריף במקורות המים של המדינה".

כמליארד דולר השקיעו המגדלים בענף
הכותנה, ב-20 השנים האחרונות. סכום זה
אינו כולל את ההקצאות הממשלתיות. במשך

המינוי של ישי, היה מינוי פוליטי. היום,
אומרים עליו שהתחבר למפאייניקים. תומך
בקיבוצים ובמושבים.

"אני מסכים לבדיקה כלכלית של ענף
חקלאי כזה או אחר. אני רק דורש, שהבדיקה
תהיה לפי ממוצע רב שנתי ולא לפי
תחשיבים של שנה אחת. מי שתפסת עולמו
אומרת, שהחקלאים סוחטים את המדינה, לא
יתפוס זאת. ובכלל, במדינה שבה ערך
ההתיישבות פרץ את המחסום הכלכלי, ענה
על תפיסות בטחוניות, דמוגרפיות וערכיות,
אי אפשר לבחון הכל תחת המיקרוסקופ
הכלכלי בלבד".

אחר-כך יאמר ישי, איזה ערך כלכלי יש
ליערות ירושלים, לדשא, לפרחים, לפסל של
תומרקין.

בפועל, צמח ישי, ואריק נחמקין, שר
החקלאות, איש ההתיישבות העובדת, הם אלו
שנפעם הראשונה בתולדות המדינה הביאו
לקיצוץ הקצאות המים לחקלאות. על סמך
תקנות לשעת חרום, שהוצאו באישור היועץ
המשפטי לממשלה, פרופסור יצחק זמיר,
קוצצו ההקצבות בממוצע של 10 אחוזים.
במספרים, בכ-200 מיליון קוב. הקיצוץ הביא,
אגב, בענף הכותנה, לירידה מ-650 אלף דונם
לכ-420 אלף.

הקיצוץ אמור להימשך עד שנות ה-90.
ישי מאמין, שקיצוץ הדרגתי, לאורך זמן, לצד
פיתוח מקורות מים חילופיים, בעיקר ניצול
מי קולחין לצרכי חקלאות, יביא לשיפור
המצב.

צמח ישי מודה במחויבות כלפי
החקלאים. החקלאים מצידם, ברומה לכל
סקטור אחר במדינה, מנצלים את כוחם היחסי
כדי למנוע התמוטטות הענף.

דוגמה טובה עשוי להיות הוויכוח
שהתנהל בין אחד מראשי ההתיישבות
העובדת, לבין פקיד בכיר במשרד האוצר.
איש האוצר, בלהט הוויכוח, הציע לחקלאי
להכריז על שנת שמיטה בכותנה. החקלאי
היה מוכן להסכים בתנאי, שגם אותו פקיד
בכיר יכריז על שנת שמיטה במשרדו. "מי
שרוצה לרפוק באגרופו, חטאנו, שיעשה זאת
על החזה שלו, לא שלי".

ישי: "לפני 20 שנה, יכול להיות שהייתי
ממליץ להפריד בין נציבות המים, למשרד
החקלאות. היום, הייתי מוציא אותה מגורם זה
ומחזיר לחקלאות. אם יש היום גורם כלשהו
שעדיין מוכן להאבק על הנושא, לא רק
בהיבט של תן לי, זה הסקטור החקלאי.
לכלכלני האוצר מספיק אם יהיו מים
לשתיה".

את השקפת עולמו הוא מיישם גם בעצם
העובדה, שהוא תומך במפעלי מים אזוריים,
אותם מבצעות מועצות אזוריות. אגודת מי
גולן, המאחדת את ישובי רמת הגולן, ישובי
השומר הצעיר והישובים הרתיים, הקימה
בשנים האחרונות מאגרי מים ענקיים כדי
להקל על מצוקת הישובים ברמה.

מפעלי מים מבוצעים גם על ידי האגודות
בעמק הירדן, בגליל העליון ועוד. סך הכל
כ-17 אגודות.

ביצוע עבודות אלו, בתקציבי המועצות,
פתר חלק מהמצוקה התקציבית של נציבות
המים. בחברת מקורות לא אהבו את זה.
במקורות ריכרו על מיסחור המים בישראל,
הפקתם בידי גורם אינטרנטי.

נח בנרתי, יושב ראש פורום אגודות
המים, טוען, שדווקא האינטרס הוא שהוליד
את היעילות. אגב, בשעתו פנה כנרתי
לאגודות המים בנגב, הציע להם להשתתף
בפרוייקט של הובלת שפכי דן לנגב, "הזמוביל
השלישי". אנשי הנגב טענו, שאין להם
תקציבים לכך. שהלובי החקלאי ידאג
לאינטרסים שלהם. כנרתי אמר, שהכלכלה
תנצח את הלובי.

היום, מוכיחים דבריו, כי הכלכלה אומנם
יכולה לנצח את הלובי. מבחינתו, בדרך
לניצחון, עומדים אגודות המים. אגודות
המים, נכון להיום, הן חלק מפיתרון המצוקה.

כל סיכום שייעשה בנושא, חייב לקחת
בחשבון, שמצוקת המים של ישראל לא נולדה
אתמול. שאיבת היתר החלה לפני 20 שנה.
השנים שבאו אחרי שהמדינה כולה הוקפצה,
לשמע המשבר האיום, המשמש ובא, ב-73'
וב-79', היו שנים ברוכות מים. הוויכוח
הציבורי נשטף, שקע.

אנשים שהיום משמשים בעמדות
טוענים-כנגד, כמו מנחם קנטור, הם אנשים
שנשארו בתפקידים בכירים במימסד המים
לפני כן. תשובתו של ד"ר אהרון וינר, שהיה
מנכ"ל ת"ל, תיכנן המים לישראל, לשאלה,
למה לא ביצעת אז את מה שאהת ממליץ
היום - "התייאשתי, הרמתי ידיים" - יכולה
ללמד שני דברים: אחד שהכסא משפיע על
הכובע והשני, החשוב יותר, שלו היה בנמצא,
פיתרון חד משמעי, שיכול היה להבטיח שמי
שנפטר מהמים המזוהמים, לא שופך איתם את
הילד, הוא בוודאי כבר היה מיושם.

ומ ששי בצהריים. אלי טיסונה שותה תה עם לימון בקפה. אקסורוס" בתל-אביב. בלונרית, שידעה ימים טובים יר תר, עושה לו היי משולחן סמוך. מישהו קם ללחוף לו יד. המלצר מכיר אותו. טיסונה מרגיש בבית.

אלי טיסונה בכיקור מולדת. מגיע מג'מאייקה מתי שצריך. אחרי שכרכו את שמות שני בניו בפרשיות שיוחסו לקיומו של פשע מאורגן בארץ, קם אבא טיסונה ועזב את הארץ. הוא מת שבור לב במיאמי, פלורידה, ונקבר בירושלים. אלי טיסונה בא פעם בשנה לאזכרה של אביו. חוץ מזה, טיסונה כאן גם בענייני עסקים. הוא מייצא קיבוצניקים לחוזה החקלאית שלו בג'מאייקה. חוץ מזה, טיסונה כאן בענייני כבוד. הוא רוצה הצהרה מגורם מוסמך, עדיף בית הנשיא, שהוא לא מאפיה.

עזרא (עוזר) טיסונה, מהמר מקצועי ואלוף שש בש, שבת קונו בעולם סגרו את שעריהם בפניו, בא ויוצא ממיאמי. אלי טיסונה יושב בג'מאייקה, גן עדן טרופי באיים הקאריביים, ועושה מיליונים. שם הוא

הזאת. האיש שלנו בג'מאייקה, רוצה טיהור עכשיו.

יש לו נוכחות כבדה, איטית. בן 42, גרוש, שני ילדים, בן 21, ובת 18, לומדים באוניברסיטה במיאמי. כרס משתפלת, עיניים עצובות וחיוך טוב. אנשים שעוברים אצלו בג'מאייקה, אומרים שמלה אצלו היא מלה, ושמעולם לא הפר הסכם, למרות שהסכמים הוא עושה רק בעל פה.

לפני שהפכו אותו כאן למאפיונר, טיסונה היה ידוע כבעלים של חברת, "זימפי" למוצרי כשר, התגורר בוויולה עם בריכת שחייה בגני יהודה, ונסע במרצדס מפוארת. אחר כך באה הרשימה המפורסמת, והכל עלה בעשן. המסמך דלף לעתונות, בד כבר עם הפירסומים על מסקנות ועדת שימרון, שברקה את נושא הפשע המאורגן.

אלי טיסונה היה מספר חמש כרשימה. אמרו עליו, שהוא איש של רחמים (גומדי) אהרונים, ושותף איתו בעסקות סמים. חודש אחר כך התפוצצה פרשת שמואל קישלפ, שבקבותיה הורשע טיסונה כמתן שוחד

לחשוב על אפשרות אחרת. בתקופה ההיא, גדלנו מעל ומעבר לכל פרופורציה. היה לי שותף, שהיה חתנו של שר בכיר בממשלה, וקשרו את הגרילה שלנו עם תככים שלו. אני חייתי בדרך מנקרת עיניים. יש לי פילוסופיה: אתה חי רק פעם אחת. אני עובד קשה ומרוויח ביושר, ורוצה לבזבז את הכסף שלי ביושר. אז היה בית מפואר, ומרצדס מפוארת."

אי אפשר לדבר עם אלי טיסונה, בלי לדבר על זיגל. "לפני עשר שנים, נסעתי לאירופה ופגשתי בלונדון את יענקליה זיידמן. הייתי אז אורח נקי. נדהמתי לראות אותו שם, קצין בכיר בצה"ל. הוא הסתבך בפרשת שוחד במשרד הביטחון, ועזב מיד אחרי שגמר את הסיפור שלו עם זיגל. לא עשו לו משפט בכלל.

"זיידמן אמר לי אז: בקצב שבו אתם גדלים בזימפי, תוך שנתיים שלוש תהיה איתי פה ביחד. שנתיים אחרי זה, באתי אליו. לפני שנתיים, הקמנו ביחד חברת שיווק לירקות ופירות. כמו זיידמן יש עשרות.

"כאורה תקופה, היה תיק אפרסק המפורסם, של בורג. איך משתיקים תיפז מביאים מאפיה. בנקר אמרו ברדיו, שיש מלחמה בין עורכי העיתונים והשופטת, אם להתיר את הפירסום של 11 המופלאים. אני יושב ומחכה, כמו כל עם ישראל, ושומע בטלוויזיה את השם שלי. עד אז, לא היתה לי אפילו עבירת תנועה.

"הייתי המום. חשבתי, שתוך יום יומיים יעלו על האמת. הייתי נאיבי. יומיים אחרי זה, נפגשתי עם שלוש, שהיה אז ראש אגף החקירות במשטרה, ואז כבר התחלתי לחשוד שמהו לא בסדר. שלוש אמר: אנחנו לא האשמנו אותך, אז אנחנו לא יכולים לזכות אותך. חשבתי שאני הולך להשתגע."

טיסונה, לא שייך למחזור של צווארון לבן מתאבד, עוקב מרחוק בעניין אחר גורלם של אנשי עסקים בחקירה משטרתית, מוצא בכותרות, צידוקים לקובלנתו שלו. גם הוא היה שם. גם הוא עבר את זה.

"התחילו טלפונים של חברים, אנשים, סתם ציניקנים, שחיכו לראות אותך נופל. אז

אלי טיסונה,

חקלאי

מאת אניבה שאבי

אלי טיסונה, האיש שלנו בג'מאייקה, לא רוצה לחיות עם תדמית של מאפיונר • עשה הרבה כסף בעזרת יידע חקלאי קיבוצי • מייצא קיבוצניקים לג'מאייקה. זה לא מספיק. נשאר עניין הכבוד • לא כבוד בג'מאייקה. כבוד בתל-אביב • טיסונה: "הפרשייה שלנו היתה הראשונה בסידרת העליהום" • קובלנתו של מספר 5 ברשימת ה-11. עד שאין טיהור, הוא לא חוזר

הבעלים של חוות ענק חקלאית, אורח כבוד במסיבות קוקטייל דיפלומטיות, ידיד אישי של ראש הממשלה. מלך.

כאן, הוא עדיין נתפס בהקשר של יש או אין פשע מאורגן. השנים שחלפו מאז פירסום רשימת ה-11, לא כירסמו בזיכרון הציבורי. הכתם נשאר. טיסונה עזב את הארץ, לדבריו, אדם פגוע. כשהוא חוזר לארץ הוא עושה, או חי, את תפקיד הקורבן. עד שכל העניין הזה לא יגמר, הוא אומר, לא אשאר פה.

צריך לקרוא את גירסת טיסונה למה שקרה לטיסונה גם בהקשר של עניין הכבוד. כסף יש לאלי טיסונה. עכשיו יש עניין של כבוד. לא כבוד בג'מאייקה. כבוד בתל אביב. הוא מוכן לדבר. אחרי כל השנים שחלפו, הוא רוצה לדבר. לכלכו לו את השם. הוא אומר, שהוא לא יודע למה. על לא עוול בכפי. קינאה. טיסונה מסתובב עם שם של מאפיונר. שם שמפחיד אנשים. שם מרשימת המאפיונרים. הוא חייב לגמור את התדמית

ליו"ר ועד העובדים של התעשייה האווירית, ונרון לשלושה חודשי מאסר. היו גם האשמות על העלמת מס קניה ומשפט על פלישה לבית והסגת גבול. אבל כל זה כסף קטן, בהשוואה ל"עלילות המאפיה".

טיסונה: "לפני שנה, הייתי בארץ וראיתי בפעם הראשונה את מסמך ה-11. פגשתי את מונייה שפירא (שגם הוא נזכר כרשימה). שפירא אמר לי: אתה רוצה לקבל את ההלם של חייר? יש לי העתק של המסמך. עד אז הייתי, כמו כל עם ישראל, תחת הרושם, שהמסמך מדבר בפירוש על 11 ראשי הפשע המאורגן. אין שם מלה אחת, במסמך הזה, שמדברת על פשע, או על ראשי פשע. יש שם המלצה של קצין זוטר במשטרה, למפקדים שלו, לפנות למס הכנסה ולחקור את האנשים האלה. אף עיתונאי לא הסכים לפרסם את המסמך הזה."

למה כל זה קרה לך?
"בגלל קנאה של אנשים. אני לא יכול

בלונדון, במיאמי, בניו יורק יש המון בוגרי זיגל, וכולם עם אותן סיפור."

רשימת ה-11 הציגה את גומדי כשותף סמוי ב"זימפי". במשפט בצלאל מורחי נגד עיתון "הארץ" קבעה השופטת, שולמית ולנשטיין, בפסק דינה, כי ההשתלטות של טיסונה על החברה, נעשתה באמצעים בלתי הוגנים. הגירסה של טיסונה מדברת על קשר מקרי, לכאורה, תמים עם אושרי ועם אהרונים. טיסונה: "הכל התחיל מזה ששכרנו מבנה בבתיים, שהיה שייך לאושרי ולאהרונים. המקום הזה הפך אחר כך ל'ברייבקי'. לא הכרתי אותם, לא ידעתי מי הם. את 'זימפי' קנינו אני והשותף שלי, יחד עם עו"ד דוד לב, מחברת ליונס באנגליה. הישיבות נערכו בחדר של ליונס, במלון בלונדון. כשקראו לי להעיד במשפט של מורחי, הבאתי תיק שלם של מסמכים. אבל השופטת אמרה: זה לא המשפט שלך."

איך התגלגל סיפור המאפיה?

מה, אתה רוצה להגיד שסתם כותכים? או המשפט המפורסם, אין עשן בלי אש. הילדים סבלו נורא. יום למחרת, הבת שלי חזרה הביתה, פתחו לה את הראש. הבן שלי הפסיק ללכת לצופים. היו הורים שלא הירשו לילדים שלהם לשחק איתם. האשה איבדה את הצפון. הגיעה למצבים שאמרה: אלי, מה שאומרים זה נכון. כשהתגרשנו, ליכלכה עד התקרה, אמרה שאני מאפיה והכל. בגלל זה הילדים לא איתה. הם לא סולחים לה על זה."

כשביל עניין הכבוד, טיסונה צריך לתת הסבר כפול. למה הוא לא היה קשור לפשע המאורגן. למה הוא לא נשאר כאן עד שיראה הצדק שלו גם בבית המשפט. יש תקרים לעניין הזה. טיסונה לא עשה זאת.

טיסונה: "הפסדתי כמעט את כל הכסף שלי. כל הקניינים שלנו היו מוסדות ממשלתיים או קיבוצים. הקיבוצים יצאו כאותו שבוע. החלטתי למכור ולצאת מזימפי". לפני שסגרנו, עברנו למפעל אחר

